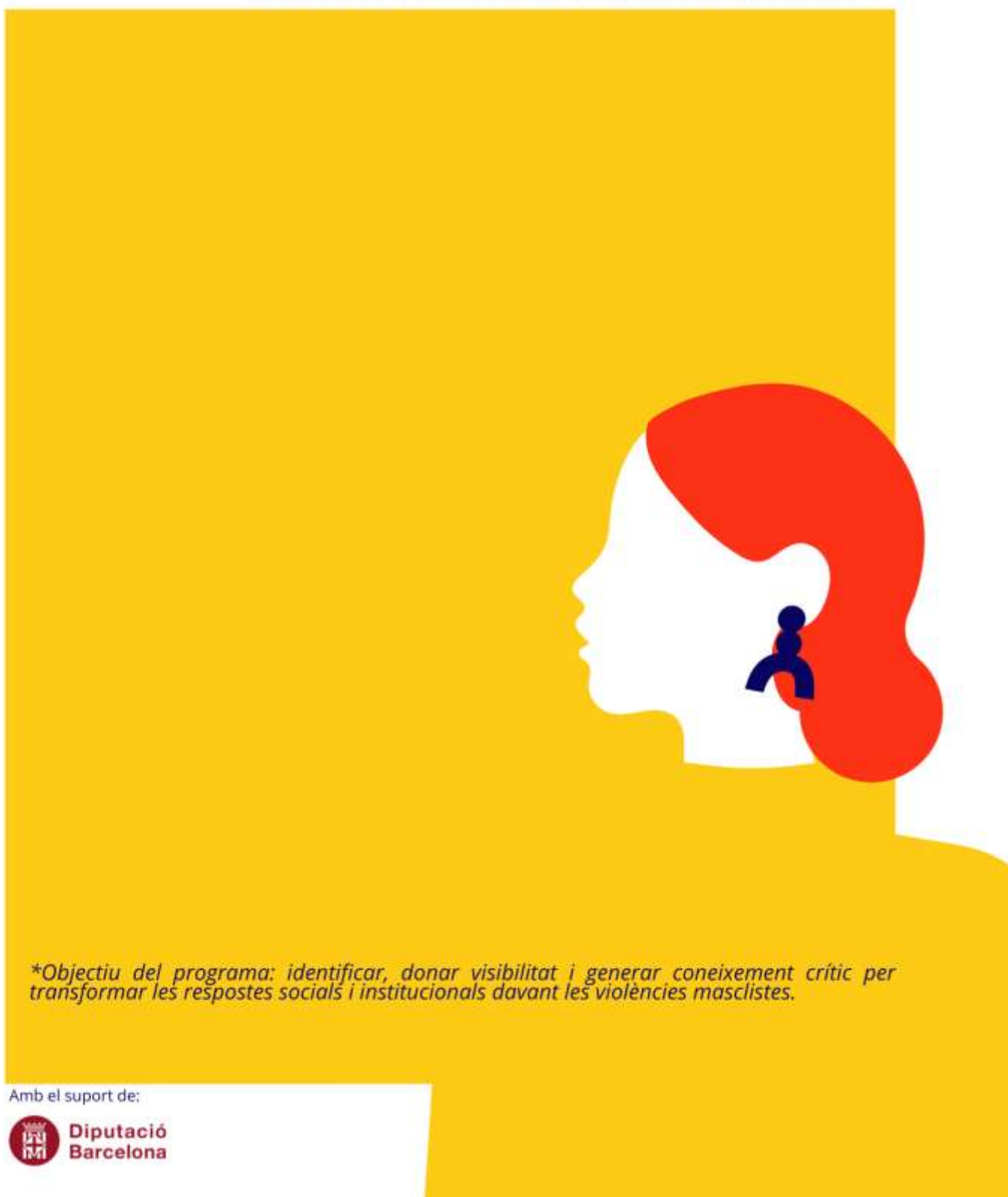


V I O L È N C I A I N S T I T U C I O N A L

Informe emmarcat dins del projecte **Cuidant-nos: estratègies
d'autocura contra les violències masclistes***



**Objectiu del programa: identificar, donar visibilitat i generar coneixement crític per transformar les respostes socials i institucionals davant les violències masclistes.*

Amb el suport de:



**Diputació
Barcelona**

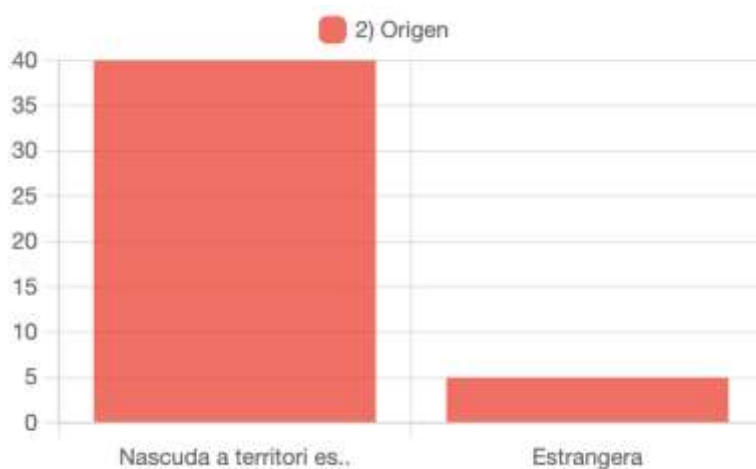
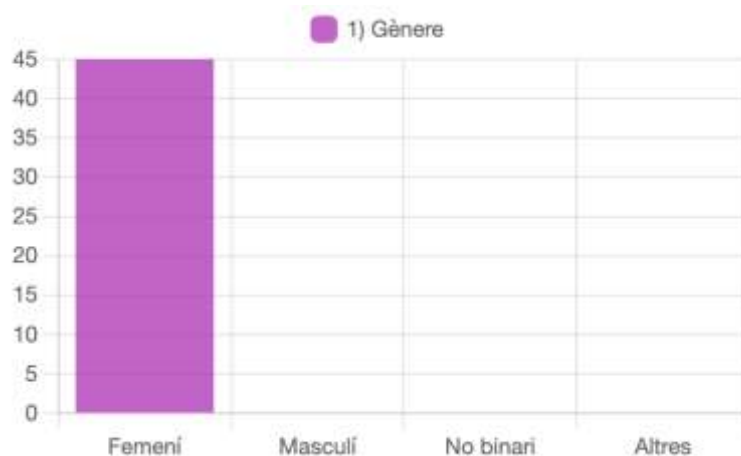
ÍNDEX

BLOC 1: ASPECTES SOCIODEMOGRÀFICS.....	2
BLOC 2: DADES SOBRE EL LLOC DE TREBALL	3
Temps que portes treballant en l'atenció a dones supervivents de situacions de violència sexual	3
El teu equip/lloc de treball té una perspectiva feminista interseccional?	4
Ja has fet alguna formació sobre les violències institucionals?	4
En cas afirmatiu, les formacions inclouen com opera la violència institucional en les violències sexuals?	5
Penses que les persones ateses pel teu servei se senten còmodes per expressar les seves necessitats, preocupacions i experiències?	5
Quant creus que el teu servei contribueix actualment a protegir els drets de les víctimes de violència sexual?	6
BLOC 3: DADES SOBRE LES VIOLÈNCIES INSTITUCIONALS EN LES DONES ACOMPANYADES	7
Quins factors creus que influeixen més en les situacions de violència institucional?	7
En quins àmbits identifiqués més la violència institucional? (máx. 3 opcions)	7
En les situacions que has atès, has presenciats situacions de violència institucional?	8
En quin moment has identificat la violència institucional?	8
Les principals formes de violència institucional cap a les supervivents de violència sexual	9
Consideres que la manera com responen les institucions influeix en el procés de recuperació de les víctimes?	10
Quines conseqüències té la violència institucional en les dones supervivents de violència sexual?	10
PROPOSTES DE MILLORA	11
CONSIDERACIONS FINALS	12

La **Fundació Àmbit Prevenció** ha elaborat una enquesta adreçada a professionals que treballen en l'atenció i l'acompanyament de dones supervivents de situacions de violències sexuals. L'objectiu principal és recollir percepcions i experiències sobre la presència de la violència institucional masclista en els diferents àmbits d'intervenció, així com identificar possibles millores en les pràctiques professionals d'atenció, reparació i en la coordinació entre serveis.

BLOC 1: ASPECTES SOCIODEMOGRÀFICS

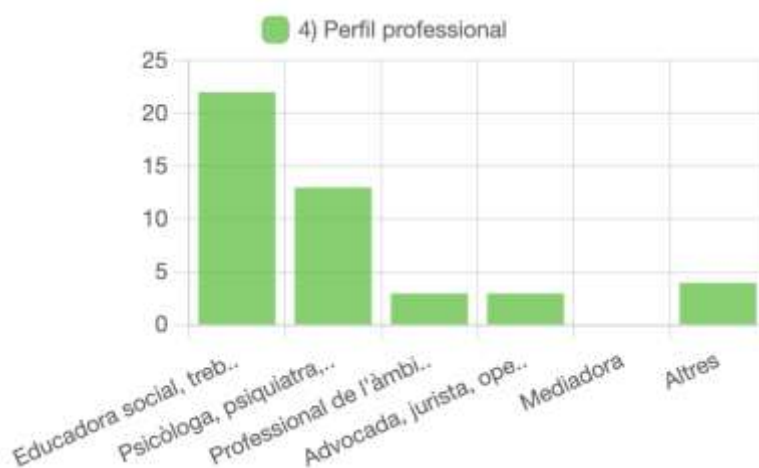
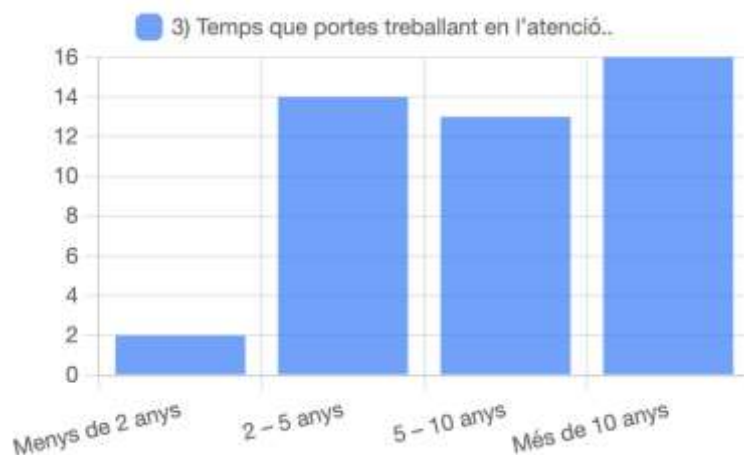
Un total de 45 professionals van participar de l'enquesta. Totes les participants són dones, de les quals un 90% ha nascut en territori espanyol i només 10% són estrangeres.



BLOC 2: DADES SOBRE EL LLOC DE TREBALL

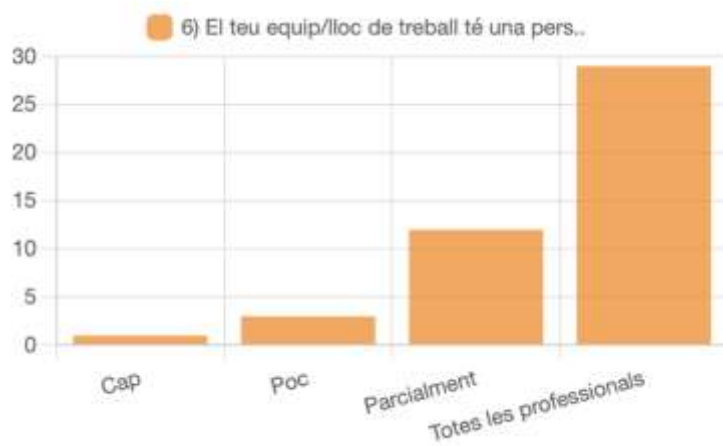
Temps que portes treballant en l'atenció a dones supervivents de situacions de violència sexual

Pel que fa al temps d'experiència professional en l'atenció a dones supervivents de violències sexuals, la majoria porta més de 5 anys acompanyant aquest col·lectiu. Més concretament, el 4,4% de les professionals tenen menys de 2 anys d'experiència, el 31,1% entre 2 i 5 anys, el 28,9% entre 5 i 10 anys, i el 35,6% acumulen més de 10 anys de trajectòria. Quant al perfil professional, el 48,9% són *educadores, integradores o treballadores socials*; el 28,9% *psicòlogues, psiquiatres o psicoterapeutes*; el 6,7% *advocades, juristes o operadores jurídiques*; el 6,7% *mediadores*, i el 8,9% corresponen a altres perfils professionals.



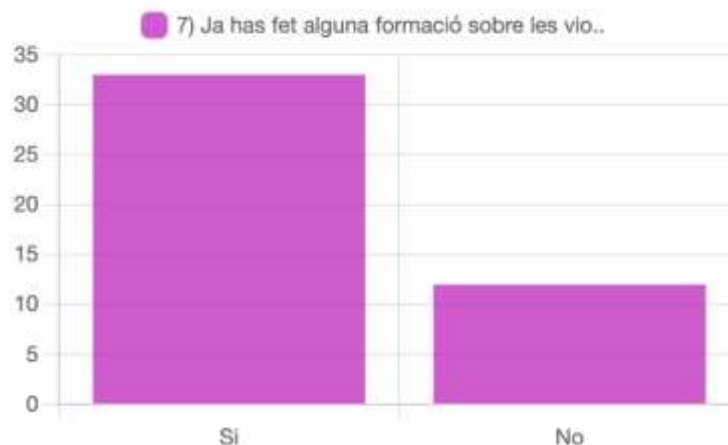
El teu equip/lloc de treball té una perspectiva feminista interseccional?

S'observa que la majoria de les professionals que van contestar l'enquesta treballen en un entorn que incorpora la perspectiva feminista interseccional. El 64,4% considera que totes les professionals del seu equip la tenen, el 26,7% que només s'hi aplica parcialment aquesta perspectiva al seu lloc de treball, el 6,7% que és poc present i el 2,2% que no hi és present en absolut.



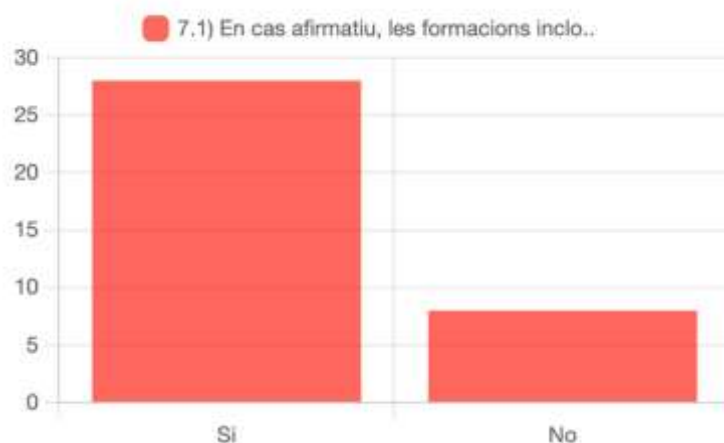
Ja has fet alguna formació sobre les violències institucionals?

Respecte a la formació en violències institucionals, la majoria de les professionals (73,3%) indiquen haver-ne rebut alguna, mentre que el 26,7% assenyalen no haver-ne fet cap, una proporció similar a la resposta anterior sobre la incorporació de la perspectiva feminista als equips de treball. Entre les persones que han rebut formació, el 77,8% manifesta que aquesta incloïa continguts específics sobre com opera la



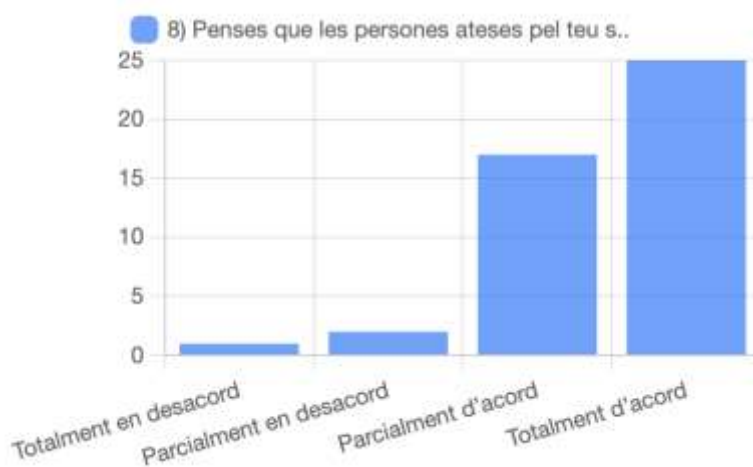
violència institucional en el marc de les violències sexuals, mentre que el 22,2% indica que aquesta qüestió no s'hi abordava de cap manera.

En cas afirmatiu, les formacions incloïen com opera la violència institucional en les violències sexuals?



Penses que les persones ateses pel teu servei se senten còmodes per expressar les seves necessitats, preocupacions i experiències?

S'observa que, d'acord amb les experiències recollides amb l'enquesta, més de la meitat de les professionals (54,3%) estan totalment d'acord que el seu servei genera un espai segur i facilitador perquè les persones ateses expressin les seves necessitats, preocupacions i experiències, mentre que el 37% es mostra parcialment d'acord. Només el 6,5% manifesta estar parcialment en desacord i el 2,2 % totalment en desacord.



Quant creus que el teu servei contribueix actualment a protegir els drets de les víctimes de violència sexual?

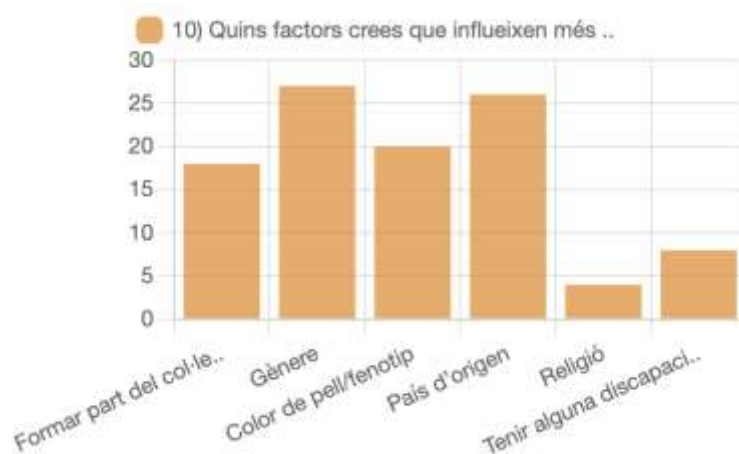
D'altra banda, pel que fa a la percepció sobre la contribució del servei a la protecció dels drets de les víctimes de violència sexual, les respostes varien lleugerament. Tot i que hi ha la percepció d'una bona atenció a les dones, en algunes ocasions les professionals consideren que els drets de les víctimes no estan protegits tal i com és desitjable. En una escala de l'1 al 5, el 31,1% de les professionals han valorat amb un 5 la contribució del seu servei, el 42,2% amb un 4 i el 22,2% amb un 3. En canvi, un 2,2% l'ha valorada amb un 2 i un altre 2,2% amb un 1.



BLOC 3: DADES SOBRE LES VIOLÈNCIES INSTITUCIONALS EN LES DONES ACOMPANYADES

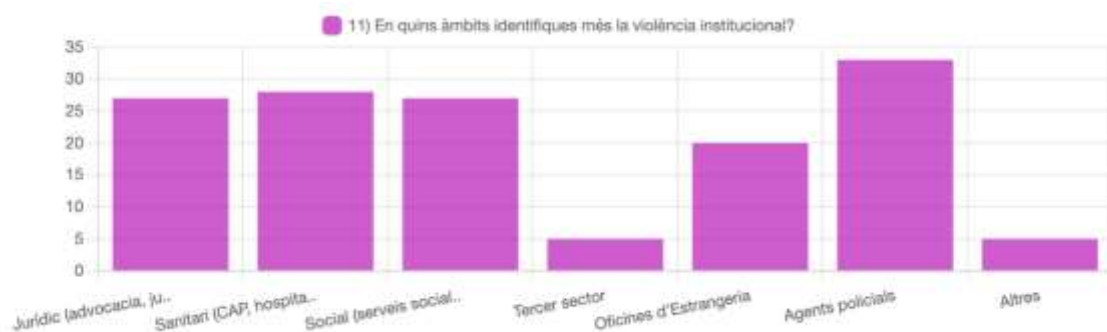
Quins factors creus que influeixen més en les situacions de violència institucional?

Sobre els factors que influeixen més en les situacions de violència institucional, les professionals assenyalen principalment el gènere (60%) i el país d'origen (57,8%), fet que posa de manifest el pes de les desigualtats estructurals en aquest tipus de violència. A continuació, destaquen el color de pell o fenotip (44,4%) i el fet de formar part del col·lectiu LGTBI (40%). En menor mesura, s'identifica la influència de tenir alguna discapacitat (17,8%) i de la religió (8,9%).



En quins àmbits identifiques més la violència institucional? (máx. 3 opcions)

Quant als àmbits on s'identifica amb més freqüència la violència institucional, destaquen els agents policials (73,3%), l'àmbit sanitari (62,2%), l'àmbit jurídic (60%) i l'àmbit social



(60,0%). També s'assenyalen les oficines d'estrangeria (44,4%), mentre que el tercer sector i altres àmbits apareixen de manera menys recurrent (11,1% en ambdós casos).

En les situacions que has atès, has presenciat situacions de violència institucional?

Podem observar per l'experiència directa de les professionals, que la gran majoria manifesta haver presenciat situacions de violència institucional en els espais d'atenció i acompanyament. Només el 4,4 % indica no haver-ne presenciat mai. Sobre la freqüència d'aquesta violència, el 28,9% assenyalava que es produeixen en menys del 25% dels casos atesos. En canvi, el 31,1% identifica aquestes situacions entre el 25% i el 50% dels casos, el 33,3% en més del 50% dels casos, i un 2,2% afirma haver-les presenciat sempre.

En aquest sentit, és rellevant destacar que el 66,7% de les professionals han presenciat situacions de violència institucional en més del 25% dels casos atesos. Aquesta dada, sumada als anys d'experiència de les professionals treballant amb aquest col·lectiu, posa de manifest un nombre alarmant de dones que, més enllà de la violència viscuda a nivell individual, també han patit violència institucional.



En quin moment has identificat la violència institucional?

Quant als moments en què s'identifica la violència institucional, es destaca especialment *el procés judicial* (73,3%) i *el moment de la denúncia*, tant en l'àmbit policial com jurídic (60%). També s'assenyalen situacions de violència institucional en la *primera acollida* (35,6%) i en *l'atenció professional prèvia a la denúncia* (24,4%), mentre que es detecten

amb menor freqüència després de la sentència, durant els *processos de recuperació i reparació* (20,0%).



Les principals formes de violència institucional cap a les supervivents de violència sexual

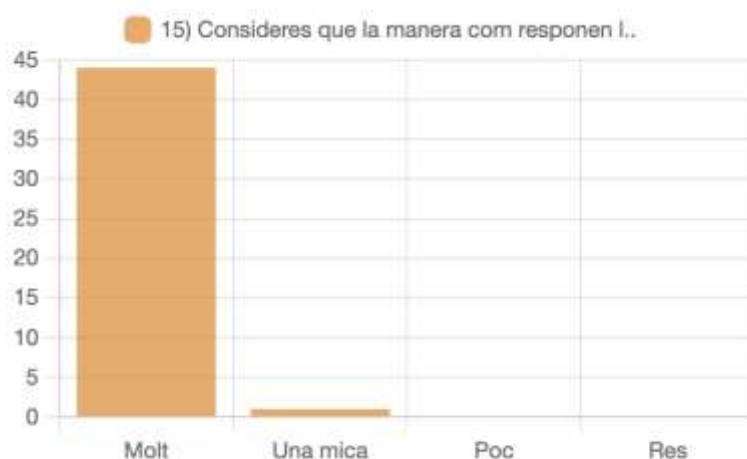
Analitzant les principals formes de violència institucional exercides cap a les dones supervivents de violència sexual, segons les professionals participants, són majoritàriament la *dilatació dels processos judicials* i la *revictimització* que aquests comporten (84,4%), així com la *negligència o desinformació durant el procés de denúncia* (77,8%) i l'*abús verbal o les actituds culpabilitzadores per part de professionals* (68,9%).

També destaca la *falta de coordinació entre institucions, serveis i xarxes d'atenció* (62,2%). En menor mesura, s'identifiquen els *retards injustificats en l'atenció professional* (44,4 %), l'*arxiu de casos o sentències favorables a l'agressor* (35,6%) i l'*exposició innecessària de la víctima als mitjans de comunicació* (24,4%), així com altres formes de violència institucional (4,4%).



Consideres que la manera com responen les institucions influeix en el procés de recuperació de les víctimes?

De manera pràcticament unànime, les professionals consideren que la resposta institucional influeix de manera determinant en el procés de recuperació de les víctimes de violència sexual: el 97,8% indica que hi influeix molt, mentre que només un 2,2% assenyala que hi influeix una mica.



Quines conseqüències té la violència institucional en les dones supervivents de violència sexual?

Segons l'experiència de les participants, les conseqüències de la violència institucional en les dones supervivents són múltiples i greus. Destaquen la *desconfiança cap a les institucions* (97,8 %), la *retraumatització* (93,3 %), l'*augment del malestar emocional* (91,1 %), així com l'*abandonament de processos judicials o terapèutics* (80,0 %) i l'*aïllament social* (75,6 %). A més, un 13,3 % de les professionals ha assenyalat altres conseqüències



Una segona pregunta oberta buscava conèixer quines altres conseqüències les professionals creuen que té la violència institucional en les dones supervivents de violència sexual. Els principals punts que van sorgir van ser:

- a) la culpabilització d'una mateixa
- b) l'aïllament
- c) la normalització de la violència i el seu impacte en la salut física i psicològica
- d) la desconfiança de les institucions
- e) autolesions
- f) mecanismes d'evasió i reproducció de violències i vulnerabilitat futura

En definitiva, amb les respostes, podem afirmar que hi ha una percepció compartida de que la violència institucional té un impacte profund i devastador en les dones supervivents de violència sexual. No només agreuja el trauma inicial de l'abús, sinó que pot crear un cicle d'aïllament, desconfiança i reproducció de violències que dificulten la seva recuperació i incrementa el risc de noves vulnerabilitats. La manca d'empatia i la negligència de les institucions només serveixen per perpetuar aquest patiment, subratllant la necessitat urgent d'un canvi estructural per a una atenció més sensible, eficaç i respectuosa amb les víctimes.

PROPOSTES DE MILLORA

Per finalitzar l'enquesta es va demanar que les participants diguessin breument una proposta de millora en algun dels aspectes que han esmentat i que consideressin prioritari per promoure canvis en les situacions de violències institucionals masclistes. Les respostes reflecteixen una necessitat generalitzada d'un canvi estructural profund en diversos àmbits d'atenció. Entre totes, es destaquen:

- a) la necessitat de la creació d'unitats especialitzades d'atenció 24/7
- b) actualització i aplicació obligatòria dels protocols d'atenció
- c) formació continua i obligatòria per als professionals
- d) coordinació entre els serveis
- e) espais segurs i acollidors

- f) simplificació i agilització dels processos judicials
- g) mecanismes de denúncia de violència institucional
- h) perspectiva interseccional i inclusiva

Per concloure, les propostes es centren en crear un sistema més coordinat, especialitzat i sensible, amb un enfocament clar en la no revictimització, la formació contínua i la creació de mecanismes de control i avaluació.

CONSIDERACIONS FINALS

Per a l'anàlisi de les respostes és important tenir en compte que els perfils professionals que han participat en l'enquesta són principalment educadores, treballadores socials i psicòlogues i psicoterapeutes, amb poca participació professionals de l'àmbit jurídic. Aquesta dada és especialment rellevant ja que són precisament els espais judicials/sanitaris on es detecta amb més freqüència la violència institucional, com els serveis policials, centres de salut i operadors del dret (advocats, jutges...).

En posar la mirada en el nombre de professionals que identifica situacions de violència institucional en la seva pràctica, tenim un resultat especialment significatiu, sent un 66,7% aquelles que van presenciar situacions de violència institucional en més del 25% dels casos atesos. Amb aquesta dada, sumada al temps de treball de les professionals que han contestat l'enquesta, podem imaginar l'impacte real de la quantitat de persones que pateixen aquestes situacions a diari. Aquesta xifra alerta sobre la dimensió del problema més enllà de la percepció professional individual de cadascuna.

Un altre element pertinent és la manca de diversitat pel que fa al país d'origen de les professionals que estan actuant en aquest sector, fet que resulta especialment significatiu si es té en compte que aquest és un dels elements més identificats com a factor de risc de patir violència institucional (57,8%). El fet que hi hagi poques professionals estrangeres pot ser un factor limitant a la comprensió directa de les experiències de les dones migrades i/o racialitzades, i evidencien una necessitat de reclutar i formar a professionals amb trajectòries i vivències diverses que aportin una mirada més propera a la realitat de les persones ateses.

En aquest sentit, si observem els factors que més influeixen en la violència institucional –*gènere, país d'origen, color de pell o fenotip i pertinença al col·lectiu LGTBI*- aquestes dades revelen que els eixos estructurals de discriminació són els principals responsables per l'existència i continuïtat de les violències institucionals. Aquesta jerarquia no és casual, sinó que reflecteix i reproduïx les dinàmiques socials existents, convertint l'administració pública en un instrument de perpetuació del racisme, el masclisme i la xenofòbia en lloc de la seva erradicació.

Pel que fa als principals agents implicats, el fet que els agents policials es destaquin amb un percentatge més alt en els relats de violència institucional identificats no és coincidència, sinó una evidència crítica. Situar el cos policial com un dels principals perpetuadors de les violències en l'àmbit institucional és simbòlic perquè ens permet denunciar una institucionalitat que, per disseny o pràctica, fa ús d'un servei de seguretat per criminalitzar existències dissidents i col·lectius vulnerables. Aquesta predominança obliga a anar més enllà de la condemna genèrica i a qüestionar de forma específica els protocols, la formació, la cultura corporativa i la rendició de comptes dins dels cossos policials.

Considerant que els serveis que haurien de ser garants de drets, com ara la sanitat, la justícia i els serveis socials, apareguin immediatament després, no minimitza la responsabilitat policial, sinó que dibuixa un panorama encara més greu: la violència institucional és sistèmica i transversal. Es tracta d'un fracàs enllaçat que en molts casos abandona, revictimitza i castiga les dones en cada punt de suport on teòricament haurien de ser protegides. Per tant, la lluita contra aquesta violència exigeix una revisió integral i valenta de totes aquestes estructures, començant per aquell àmbit que les dades assenyalen com el més problemàtic, que és el de la seguretat i el control ciutadà.

La manca de capacitat professional també apareix com a un punt clau. Tot i que la majoria de les professionals manifesten haver rebut algun tipus de formació específica en violències institucionals per a situacions de violència sexual, aquest nombre continua sent insuficient i, sovint, es troba connectada amb la complexitat del fenomen. La mancança de formació no és un simple buit tècnic sinó polític que limita a la identificació

i actuació a l'hora de trencar amb les pràctiques revictimitzadores i discriminatòries, que es troben amagades sota l'aparença de rutina professional.

Per superar-ho, cal anar més enllà de cursos puntuals i impulsar una formació obligatòria, continuada i transversal fonamentada en una mirada interseccional, feminista i descolonial. Aquest enfocament és imprescindible perquè els equips puguin desnaturalitzar els prejudicis propis, identificar les violències més subtils i estructurals i, sobretot, reconèixer i posar en qüestió el poder institucional que exerceixen.

Finalment, l'enquesta posa en relleu la importància de recollir l'experiència directa de les professionals que actuen directament amb les dones afectades per les violències sexuals. Les seves aportacions no són només dades, sinó un diagnòstic estructural que revela el cor del problema: la resposta institucional actual pot agreujar el trauma, sent ella mateixa un factor de revictimització amb conseqüències greus i duradores a la vida de les dones afectades per les violències sexuals. Aquest coneixement compartit ens permet detectar mancances per tal de dissenyar estratègies de millora cap a una transformació concreta en tres eixos indissociables: *una formació amb perspectiva feminista i interseccional* que erradiqui els prejudicis estructurals; una *coordinació interinstitucional real*, amb protocols vinculants, que no traspassi la càrrega a la víctima; i la *priorització absoluta de la protecció i reparació efectiva*, fomentant l'autonomia de les dones sobre la burocràcia dels expedients. A més, les millores proposades per les professionals reflecteixen aquest desig de garantia que les dones supervivents de violència masclista puguin accedir a un sistema d'atenció que respecti els seus drets, els doni suport emocional i físic, i les ajudi a trencar el cicle de violència.